

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת וישב
נדרים טו. - י"ט:

טו. אבל באיסורא מזדהר.

נפשות, נמצא דדיבורו שמתחילה מחולל ועומד הוא, ומהשתא קא עבר בבל יחל. ויל"ע].

טו. רבינא אמר לעולם כדקתני, ומאי בל יחל מדרבנן.

עיין במאירי שכ' בתו"ד וז"ל, בתוס' פירשו דרבינא לא אדבר שאין בו ממש קאי, אלא בדקאמור קונם עיני בשינה ולא יהיב שיעורא, וקאמור דאע"ג דנידרא לא חייל, איסור סופרים מיהא איכא עד שתאנסנו שינה. ודברים משובשין הן. [אלא כפי' שא"ר דאדבר שאין בו ממש קאי].

טו. דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור, אי אתה רשאי להתירן בפניהם, שנאמר לא יחל דברו.

וכ' הרא"ש [סי' ד'], מכאן היה אומר הר"ר יהודה הכהן ז"ל, אם אדם נהג שלא לאכול בשר או שלא לשתות יין בזמן מיוחד, ושוב רצה לשתות יין או לאכול בשר באותו הזמן, צריך התרה, ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כך לשם נדר. ועיין ברש"י, שכ' [לבאר הך דרשא], נראה דדריש "דברו" הנהגתו, מלשון ידבר עמים [תהילם מ"ז, ד'] וידבר עמים [שם י"ח, מ"ח] להרד"ק ושאר מפרשים שהוא ענין הנהגה, [וכע"ז, ברש"י מכות יא. בד"ה ידבר], וזוהו אתיא לנכון טפי מה שהוציא מכאן ר"י הכהן המובא בפסקי הרא"ש, ובר"ן לקמן [פא:]. [אמנם הר"ן עצמו שם כ' בריש דבריו דדריש "דברו" לומר דאפי' מידי שאינו נדר גמור אלא דבור בעלמא, אפ"ה לא יחל, כדי שלא ינהוג קלות ראש בנדרים, ועיין בנימוקי"י שם דמבואר דתרי טעמי נינהו, דמתחילה כ' כדי שלא יקל בנדרים ויבא לידי לא יחל דברו, ושוב כ' כהר"ן, דמשמע אפי' מידי דלא מיקרי נדר אלא דיבור בעלמא], וה"נ כיון שנהגו איסור בדברים המותרין הוה ליה לגבייהו כדברים האסורים, וע"ז מייתי דברי ר"י הכהן].

טו. שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג.

הקשה החת"ס, למאי דקיי"ל כרב יהודה דאסורה מיד, א"כ מה הועיל הבעל במה שמנע הליכתה עד החג, דבשלמא אם היתה מותרת ליהנות עד הפסח, היה הבעל בטוח שלא תלך עד החג שלא להתגולל עליה איסור בל יחל למפרע, אבל השתא שאסרו רבנן ליהנות מיד, א"כ מכיון שעבר פסח ולא נהנית מבעלה, תלך להדיא לבית אביה, בשלמא עד הפסח לא תלך אע"ג שבלא"ה אינה נהנית מדרבנן, מ"מ לא תרצה להעמיס עליה איסור נדר דאורייתא, אבל מפסח ואילך מאי איכא למימר. אשר ע"כ נ"ל קרוב לשמוע דברי הט"ז סו"ס ר"כ [ס"ק י"ט] דחיישינן לחזרה, דבתחילה היה דעתו לאסור ההליכה וההנאה עד הפסח ותו לא, ובסוף חזר בו ואסר שניהם עד החג. [ועצ"ב, דהט"ז כ"כ רק מספק, ורק בדעת הרמב"ם, ולהנ"ל לכאז' א"א לפרש כוונת הנודר באופן אחר].

כ' המאירי. מכאן יצאה הוראה לגדולי ספרד במה שאמרו במס' גיטין [פג:]: ה"ז גיטיך ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם דאין זה כריתות, שאם נדרה או נשבעה על דעת רבים שלא תלך, מותרת לינשא, דבאיסורא מזדהר, [דאין חסרון הכריתות מחמת שאגודה בו לקיים התנאי, אלא מחמת שאסורה לינשא מספק שמא לא תקיים התנאי, ובכה"ג דודאי תיזהר בקיום התנאי ושריא לינשא, שפיר הוי כריתות]. ואין נראה לי כן, חדא, דהליכה לבית אביה מיהא פעמים שהיא מצוה, כגון לבקרו ולקיים בו מצות כבוד, ועכ"פ יש לו הפרה, ואף בשלא תשתי יין יש לו הפרה לקידושא ואבדלתא, ולדעתנו שכתבנו במס' מכות שאף למצות סופרים יש לו הפרה, ואף לכשתמצא לפרשה במקום שאין שם הפרה, מ"מ אין זה כריתות הואיל וכל ימיה אגידא וקיימא אם תעבור אם לאו.

טו. ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל, והא"ר יוחנן וכ'.

הר"ן פי' דמייתי מדר' יוחנן רק דלא חייל הנדר, אבל הא דבנשבע כך מלקין אותו, לא שייך בנדר, דנדר שוא לא אשכחן דאסור. אבל הרא"ש פירש דאף בנדר כה"ג איכא איסורא, וכ"כ תוס' בגיטין [לה. בד"ה ונודרת, וצינו הגרע"א כאן], דהאוסר כל פירות שבעולם עליו, עובר לאלתר בבל יחל. וז"ל המאירי, ופירשו בתוס', כלומר ואף בנדר כן שמלקין אותו על שסופו לעבור בבל יחל, וישן לאלתר, ולמדו מכאן, שאף בנדר כל שנדר במה שא"א לו כגון קונם עיני בשינה ג' ימים או לעולם, או קונם כל אכילה עלי עשרה ימים או לעולם, שמלקין אותו וישן או אוכל לאלתר. ואין זה נכון, שלא אמרוה אלא בשבועה, שתיכף שהוציא דבר זה מפיו כבר נשבע לשוא, ולוקה מיד על שעבר על שבועת שוא, אבל זה כל שלא ישן לא עבר בבל יחל, והיאך מלקין אותו על שלא עבר בכלום.

ועיין בר"ן בשבועות [כה:]: דמסיק, דבנשבע שלא יטעום כלום חודש ימים, לא דמי לנשבע שלא יישן ג' ימים, דהתם הוי דבר שאי אפשר, דבעל כרחו יישן בתוך שלשה, הלכך לא חיילא שבועה עליה כלל, אבל זה יכול לעמוד בשבועתו, מאי אמרת שימות, לכשיסתכן תדחה שבועתו מפני סכנת נפשות, ודלא כהרמב"ם דכילל להו בהדי הדדי לענין שבועת שוא. ומדברי תוס' דגיטין [וכן ממש"כ המאירי בשמם] מבואר כהרמב"ם. [ומה שתמה הר"ן דלא דמו להדדי, אולי י"ל לפי מש"כ המאירי בטעמייהו משום שסופו לעבור בבל יחל, ולכאז' אין כוונתם שלוקה על מה שלא עשה ונידון ע"ש סופו, רק כיון שסופו לעבור על נדרו, הרי דיבורו מחולל משעה שהוציאו מפיו, וע"ז הוא דלקי, וא"כ י"ל דאף לענין אכילה כן, כיון שסופו לאכול משום סכנת

טו. בר"ן ד"ה הלכה. אבל הרמב"ם ז"ל כ' לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה וכו', וליתא, דודאי הוא אינו לוקה וכו'.

וז"ל הרשב"א, והרמב"ם ז"ל וכו', נראה מדבריו שהוא ז"ל סבור ד"לא יחל דברו" דוקא דברו ממש, אבל דבר חבירו אינו במלקות. ואינו נראה לי כלל, חדא, דהאוסר דבר על חבירו כשהוא נותן לו אינו עובר בכל יחל, שהרי הוא לא אסר על עצמו שלא יהנה משל חבירו אלא שחבירו אסרו בהנאתו, [א"ה, מש"כ שהרי וכו' צ"ב, ולכא' כוונתו שהמדיר לא אסר על עצמו להנות את חבירו, רק שחבירו לא יהנה, וכשמהנה הוא את המודר, אין מעשה ידיה המעשה שאסר בנדרו. ועיין בהגהות חש"ל שהקשה על ש"י הרמב"ם דא"כ מצינו דזה נהנה וזה מתחייב, ובקידושין [מג.]. אמרין דלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב. ולכא' אינו מובן, דהא הכא אינו מתחייב במה שחבירו נהנה, אלא דוקא כשהוא מהנהו, כמבואר ברמב"ם, וא"כ לא על לקיחת ההנאה של זה מתחייב זה, אלא על נתינת ההנאה, שעושה הוא עצמו. ואולי כוונתו כנ"ל, דנתינת ההנאה ודאי לא אסר בנדרו, ולפ"ז לכא' צריך להגיה בל' הרשב"א כך, שהרי הוא לא אסר על עצמו שלא יהנה משלו לחבירו, אלא שחבירו אסר בהנאתו. וצ"ת].

וכ' בקה"י [סי' ה'], והנה משיטת הרמב"ם נוטין הדברים שאיסור בל יחל הוא מפאת חילול דיבורו, שמזלזל ואינו מתחשב עם דיבורו ועושהו לדיבורו חולין, דאי עצם הפעולה שנדר עליה מוזהר שלא לעשותה, הרי עצם האיסור חפצא הוא ודאי על המודר גם להרמב"ם ז"ל כמש"כ האחרונים ז"ל [והו"ד לקמן בסמוך], ולגבי העבירה דאיסור חפצא, כשהמדיר מהנה להמודר אינו אלא כגורם לחבירו שיעשה איסור, ולא כעושה בעצמו איסור, אלא על כרחך נוטין הדברים שדעת הרמב"ם ז"ל דבל יחל הוא מפאת חילול דיבורו שעושהו חולין, וזה שפיר עובר המדיר במה שמהנה למודר שנמצא שאינו מתחשב בקיום דברי נדרו [יעו"ש עוד].

טו. בר"ן ד"ה הלכה. אבל הרמב"ם ז"ל כ' וכו', וליתא, דודאי הוא אינו לוקה מדאמרין לקמן וכו', למעול נותן, הא לא אסירא ליה וכו'.

וכ' הלח"מ [פ"ה מהל' נדרים ה"א], ורבינו יתרו לזה, דאי אמרין התם הכי, הוא גבי מעילה בקונמות וכו', אפי' למ"ד דאית בהו מעילה כי הקדש, מיסתייה דנאמר דהיכא דהוי כי הקדש דאסירא עליה ימעול, אבל היכא דלא אסירא עליה לא ימעול, וא"כ אין ללמוד ממעילה למלקות וכו', דדוקא גבי מעילה אמרין, אבל גבי מלקות, כיון דהוא הדירה והוא עצמו ההנה[ן] הרי עבר בכל יחל, ואמאי לא ילקה. וכ"כ המחנ"א הל' נדרים סי' ל"ה.

ועיין בקה"י [סי' י"ח] שכ' ז"ל, דבנדרים איכא תרי איסורי, דמלבד לאו דבל יחל שהוא איסור אגברא ככל אזהרות התורה, הנה האדם בעצמו עושה על החפצא תורת איסור, שהתורה נתנה כח באדם להטיל איסור אחפצא כדכתיב לאסור איסור, וגם אילו לא הזהירה התורה באזהרת בל יחל, היתה החפצא עצמה אסורה מפני הכח שנתנה תורה לאדם לעשותו איסור וכו'. [והביא שם דברי הלח"מ והמחנ"א דסוגיא דלקמן [לה.]. הוא לענין האיסור חפצא שעשה, [דלמ"ד יש מעילה, הוי החפצא כהקדש למעול בן], ובהא דאי ליכא איסורא אמדיר, רק אמודר, אבל לענין אזהרת בל יחל לא שמענו, ושפיר ס"ל להרמב"ם דהאזהרה אמדיר לחודיה].

טו. בתוד"ה תנן. וי"ל באומר קונם תשמישך עלי וכו'.

וכ' ע"ז הרשב"א, ואסורה בהנאתו דקתני, היינו משום לפני עור לא תתן מכשול, ולוקה דאמרין, היינו נמי משום לאו דלפני עור, שתעבירו על בל יחל. ואינו מחוור לי כלל, חדא דאינו עובר על לפני עור אלא כעין מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כדקיימי בתרי עברי דנהרא, דאין זה יכול לעבור עליו אלא אם יושיטנו לו חבירו, וכדאסיקנא ברפ"ק דע"ז [ו]. ועוד מאי שנא דלא תני אסור בהנאתה שהיא העיקר, ונקט אסורה בהנאתו שהיא טפלה לאיסורו, ועוד דהא משמע דרב נחמן דקא שרי, מהכא דייק ליה וכו', ור"נ ודאי משמע בריש פ' המגרש בגיטין [פד]. דלא אמר אלא בתולה בדעת עצמו ובדבר שיש בידו לזוהר בו, אבל בתולה בדעת אשתו אם תלך לבית אביה, ככה"ג לא אמרה ר"נ וכו', ואם איתא

דר"נ אפי' בתולה בדעת אשתו קאמר [כדפי' תוס' דבאוסר על עצמו אם תלך היא מיירי] וכו', ר"נ מהא מתני' קא יליף דאפי' בתולה בדעת אחרים דלאו בידיה קאים תנאיה לקיומיה, לא חיישינן, אלא מחוורתא מתני' באוסר עליה נכסיו, דהשתא איסורא ותנאה בדידה וכו', [ומוכרחים אנו לתירוץ השני של תוס'. שלמי נדרים].

טו: תנן שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח וכו', ה"ה דאפי' לא הלכה אסורה וכו'.

הקשה הגרע"א בתוספותיו להך מתני' [נז:], הא כל "אם" כלאחר דמי, ובאיסור עצמו אם לא אעשה, מתחיל האיסור משעת עקירת התנאי, וכמש"כ הר"ן לקמן [עט: בד"ה אילימא] ובפ"ג דשבועות [כח. בד"ה אכליה], וא"כ נימא דאסורה בהנאה עד החג משעה שתלך לבית אביה קודם פסח, ולא תתסר על הנאה שקודם הליכתה. והחת"ס [בחידושו כאן, וכן בשו"ת יו"ד סי' רכ"ו, הו"ד בשלמי נדרים] כ' לתרץ, דבאוסר על עצמו דוקא כ' הר"ן דכוונתו משעה שיעבור ואילך ולא מעכשיו, דמסתמא כוונתו למשבק רווחא, אבל באוסר על אשתו וכוונתו למונעה מלילך לבית אביה, מסתמא דעתו להחמיר עליה כל מה שאפשר, ואמדינן לדעתיה לאסור מעכשיו אם תלך. ובתפארת ירושלים כ' לחומר הקושיא לחלק, דעד כאן לא קאמר הר"ן אלא גבי קונם פירות עולם עלי אם ארחץ, דהאיסור אינו מתחיל אלא מזמן עקירת התנאי משום שלא הגביל זמן להאיסור, אבל הכא שאסרה בהנאה עד החג, חזינן לדעתיה שרוצה לאסרה בהנאה כל השנה, ואם נימא שהאיסור מתחיל משעת עקירת התנאי יתבטל כוונתו בהגבלת הזמן.

טו: והא משתעבד לה מדאורייתא.

כ' הנימוק"י, הא דנקט מה"ת, לאו דוקא, דאפי' שעבודא דרבנן נמי לא פקע, דהא אמרין הכי גבי פירות נכסי מלוג שהם דרבנן, ולענין מזונות אפי' למ"ד דרבנן. וז"ל הרשב"א, ומסתברא דלאו משום מצוה בלבד קאמר, אלא משום דנשתעבדו זה לזה לכך, שעל ידי כך עמדו ונישאו, והיינו נמי דכי אמרין באומר הנאת תשמישך עלי לא אקשינן עליה וכי מצוות ליהנות ניתנו, כדאקשי רבא גבי הנאת סוכה עלי [לקמן טז: ועיין בר"ן כאן סוד"ה ומפרקינן באומר], משום דהתם אין אדם משועבד לסוכה אלא מחמת קיום המצוה בלבד, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, אבל הכא מלבד מה שהוא מצווה לעונה, יש עליו שעבוד, ועוד תדע לך, שהרי האשה אינה מצווה בעונה, ואפ"ה באוסרת הנאתה על בעלה לא חייל נדרה כלל ואינו צריך להפר מהאי טעמא דשעבודי משעבדי ליה.

טו: והא משתעבד לה מדאורייתא דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע.

כ' בתוס' הרא"ש, ואפילו למאן דדריש בכתובות [מח.]. לפי עונתה תן כסותה כגון חדשים בימות הגשמים ושחקים בימות החמה, ולא אתי קרא לתשמיש, מ"מ מן התורה משועבד לה לתשמיש, דעיקר אישות לשם כך נישאת לו. ובתוס' שם [בד"ה רב"י וכו', בתוס' הרא"ש שם] כ' בשם רשב"ם דסיפא דברייתא הכי מיתניא, דרך ארץ מנין, אמרת ק"ו ומה דברים שלא נישאת עליהם לכתחילה, אינו רשאי למנוע ממנה, דברים שנישאת עליהם לכתחילה, אינו דין שאינו רשאי למנוע ממנה. [ומ"מ משמע דלא מסברא אתיא לך, אלא מק"ו מכסותה דכתיב בקרא, אבל ל' תוס' הרא"ש כאן משמע דסברא הוא].

טו: בר"ן ד"ה והא מן התורה. וא"ת וכו' דקונמות קדושת הגוף ניהו ומפקיע מידי שעבוד.

וז"ל הריטב"א, וא"ת מאי קושיא, דהא אמרין בפ' אע"פ דקונמות קדושת הגוף ניהו ומפקיעין מידי שעבוד, דמדינא נכסי הלואה אע"פ שמשועבדין למלוה, נכסי דלוה חשיבי, דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה [פסחים ל:], ויכול הלואה לאוסרם איסור חפצא על המלוה ועל כל אדם. [ומשמע דלמאן דאית ליה התם למפרע הוא גובה, לא אתי הקדש ומפקיע מידי שעבוד, ולכא' בשעבודא דהכא לא שייכא פלוגתא דהתם].

טו: בר"ן ד"ה ומפרקינן באומר וכו'. י"ל כיון דנדרא מיהא חייל, ממילא פקיעי להו הנך מצוות, דחכמים מתנין לעקור דבר מן התורה בשוא"ת.

עיינן בקרן אורה שכ' דלהרמב"ם א"א לומר כן, דמדבריו נראה דלרבינא נמי [דאמר לעיל דאיכא בל יחל מדרבנן בנדר על דבר שאין בו ממש], אין הנדר חל אפי' מדרבנן וכו', אלא שאין מורין לו היתר ופותרין לו פתח ממקום אחר. [וז"ל הרמב"ם [בפ"ג הי"ב], הנודר בדברים שאין בהם ממש ואסור, אע"פ שאין הנדר חל עליהם, אין מורין לו שינהג בהם היתר, הואיל ואסר עצמו בהם ובדעתו שהנדר חל עליהם, אלא פותרין לו פתח ממקום אחר ומתירין לו נדרו אע"פ שלא נאסר, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים]. והר"מ בר יוסף כ' התם דלא צריך פתח אלא בעם הארץ, וא"כ היכי קאמר בזה דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו, כיון דאין כאן איסור כלל.

טו: בר"ן ד"ה ומפרקינן באומר. וא"ת וכי אמר הנאת תשמישך עלי אמאי מיתסר, והא מצוות לאו ליהנות ניתנו.

כ' בגילויני הש"ס למהר"י ענגיל, עיינן בנימוק"י דהקשה דהא מצוות לאו ליהנות ניתנו, ותירץ דאפשר לו לקיים מצוות פו"ר באחרת. ואינו מובן, דמ"מ במצוות עונה נמי נימא מצוות לאו ליהנות ניתנו. ונראה פשוט דהא דמצוות לאו ליהנות ניתנו היינו משום דלעול על צואריהם ניתנו, [כדפירש"י בר"ה כח.], ועל כן במצוות עונה דאילו היה מתנה לפני הנישואין שלא יהיה לה עליו חיוב עונה, הרי היה פטור מעונה, כמבואר בהגהות חו"י על הרי"ף בב"מ פ' השוכר את הפועלים, או אם היה מתנה אפי' בשעת נישואין ע"מ שתמחלי לי את העונה, דג"כ היה תנאי קיים [עיינן שו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ד], ונמצא שכל החיוב הוא רק ממה שהוא עצמו חייב את עצמו, שאילו לא רצה לחייב עצמו, הרי היה פטור באמת, וע"כ אין זה עול מן השמים רק שהוא עצמו מחייב עצמו בכך, ורק מצוות פו"ר דא"א לו ליפטר, שפיר היא כשאר מצוות דלעיל, וע"ז הא שפיר התירוץ דאפשר באחרת.

וז"ל הרשב"א, ומיהו אכתי קשיא לי אפי' לאוקימתין דאוקימנא באומר הנאת תשמישך עלי, דהא מצווה הוא במצוות עונה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, ומאי שנא ממודר הנאה משופר תוקע בו תקיעה של מצוה [ר"ה כח.]. וי"ל דמצוה זו אינה אלא מחמתה ולא מחמתו, ומשום דאשתעבד לה, וכיון דאמר הנאת תשמישך עלי, ומחמת נדרו פקע שעבודו מינה, אין כאן מצוה המחייבתו. [א"ה, לפ"ז לכא' עבר לאלתר על לא יגרע, דאפי' אם יעבור על נדרו ולא ימנע עונתה, אין זה בכלל המצוה, כיון שאין כאן שעבוד ויל"ע].

ועדיין קשיא לי, מ"מ הא איכא מצוות פריה ורביה דרמיא עליה, וי"ל דאינו מחויב להקים זרע מזו, דהא אפשר לו באשה אחריתי. אלא שעדיין קשה לי לפי תירוץ זה, דא"כ באומר הנאת תשמישך כל הנשים עלי, וזרע אין לו, לא חייל נדרא עליה, דמצוה היא ומצוות לאו ליהנות ניתנו. ואפשר דהנאת תשמישך לאו דוקא, אלא באומר גופך לתשמישך עלי.

טו: בר"ן ד"ה ומפרקינן באומר. י"ל דכי אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו, אבל מ"מ אי מתנהני גופיה בהדי דמקיים מצוה, הנאה מיקרי.

וכ"כ הנימוק"י וז"ל, אבל הריטב"א ז"ל כ' על רבותיו דקושיא מעיקרא ליתא, דתשמיש של מצוה אע"ג דמצוות לא ליהנות ניתנו, מ"מ פסיק רישיה ולא ימות הוא, דא"א דלא מתנהני גופו בתשמיש, ודמי למודר הנאה ממעין. ולפי דבריו ז"ל חולק עם רבותיו בפירוש המודר הנאה משופר, לומר שאין בשופר הנאת קול אלא הנאה שמוציאו מחובת מצוות תקיעה.

טז. מהו דתימא מימם לישניה היא דאיתקיל ליה, קמ"ל.

ופי' הרא"ש, מהו דתימא וכו' ואי אמר הכי מהימנינן ליה, קמ"ל כיון שהוציא בשפתיו שאי אוכל, לא מהימנינן ליה במאי דקאמר בתר הכי. [ועיינן בקרב"נ דדוקא אם אמר בתר הכי לא מהימנן, אבל אם אמר מיד לאחר הנדר מהימנן. יעו"ש]. וכ"כ הריטב"א, מהו דתימא וכו' וליהמניה בהכי, דתנן לקמן [יח:] בנדרים, שסתמן להחמיר ופירושהם להקל, קמ"ל דלא מהימנינן ליה. [מיהו דוקא בעם הארץ, אבל לצורבא מרבנן מהימנינן ליה. אמנם הנימוק"י כ' ז"ל, מיעקם לישניה וכו' ושאוכל קאמר שהוא תיבה אחת ומותר, קמ"ל דסתם נדרים להחמיר, ואותו אריכות אנו דנין

לשתי תיבות שאי אוכל, ומיהו אם אמר דאיעקם לישניה, פשוט דמותר, דפירושן להקל.

טז. אלא תנא פסקה, שאוכל דאכילנא משמע, ושלא אוכל דלא אכילנא משמע.

בין במסרבין בו לאכול ואמר אכילנא או לא אכילנא, בין כשאין מסרבין בו, מ"ט, נדרים דאיסור חפצא הוא, "שאוכל" מה שאוכל הוא, "לא אוכל" מה שלא אוכל הוא, שבועות דאיסור נפשיה הוא, שאוכל ושלא אוכל דעבידנא ולא עבידנא קאמר. עכ"ל הרמב"ן בהלכותיו.

טז. זה חומר בשבועות מבנדרים.

במלאכ"ש הביא תשו' הרשב"א [סי' תתנ"ד] שכ' ז"ל, לפי מה שפירשתו דאסור לישאל על השבועה אפי' בימיהם, הא דאמרינן הנודר כאילו בנה במה והמקיימו וכו' [כאילו מקריב עליו קרבן, לקמן כב.], הני מילי בנדר, אבל לא בשבועה. ואין להקשות לחשיב נמי חומר זה בהדי חומר בשבועות מבנדרים שאסור לישאל עליה, הא לא קשיא, דהא בהא תליא מילתא דאיכא נמי חומר בנדרים שמצוה לישאל עליהם.

טז. כיצד, אמר סוכה שאיני עושה, לולב שאיני נוטל, תפילין שאיני מניח וכו'.

כ' הנימוק"י, דעת הרז"ה דמשו"ה פריט הני, סוכה וכו', משום דכי חייל נדרא, אהיתרא חייל, אבל האוסר עליו נבילה ושאר איסורין בקונם, אין הנדר חל עליו אע"פ שהוא לקיים את המצוה, שאין איסור חל על איסור לעבור גם בבל יחל. והאחרונים ז"ל הסכימו עם הרמב"ן ז"ל, דלרבותא נקט הני דמתני' דחלין אפי' לבטל את המצוה, וכ"ש דנדרים חלין על האיסורין שהוא לקיים את המצוה, דכי אמרינן דאין איסור חל על איסור, היינו בעלמא דתרווייהו איסור גברא, אבל הכא דנדרים איסור חפצא ושאר איסורין איסור גברא, חייל וחילי, דהא משכח רווחא למיחל, והא עדיף מאיסור מוסיף שהוא חל על האיסור. [ולפ"ז הקדש נמי חייל על שאר איסורין מה"ט, ויל"ע בסוגיא דריש פ' גיד הנשה [פט:]: דשו"ט אי חייל איסור מוקדשין על איסור גיד הנשה].

טז. סוכה שאיני עושה.

בשלמי נדרים נתקשה בהא דנקט התנא האי לישנא, ולא קתני סוכה שאני יושב, כדנקיט באינן לולב שאני נוטל, תפילין שאני מניח, דהא העשייה בסוכה אינו עיקר המצוה, אלא הכנה לישב בה, ובשו"ע שאר פוסקים הלשון בסוכה ג"כ על הישיבה, וכן בגמ' הא דאמר ישיבת סוכה עלי. והביא סוגיא דמנחות [מב.]. דאינו מברך לעשות סוכה, משום דעשייתה לאו גמר מצוה. [ועיינן ברא"ש פ"ד דסוכה [סי' ג'] שהביא מהירושלמי דהעושה סוכה לעצמו מברך לעשות סוכה, ודחאו משום ההיא דמנחות. אמנם ברש"י במכות [ח. בד"ה השתא] מבואר דאיכא מצוה בעשיית הסוכה, וכן בלשון השאלות [דברים, קס"ט] כמו שדקדק בהעמק שאלה שם, ומשום דכתיב הכשר מצוה זה בקרא להדיא]. ותירץ בשם ס' שושנים לדוד [אמתני' דפ"ג דשבועות], דמתני' רבותא קמ"ל, דלא תימא דאין פיו ולבו שוין, דכוונת לבו שלא לישב בסוכה, ובפיו אמר שאוסר עליו העשייה, קמ"ל דזה לא מיקרי אין פיו ולבו שוין, משום דבהעדר העשייה ממילא יהיה בטל מהישיבה.

טז. אמר קונם סוכה שאני עושה וכו' בנדרים אסור, בשבועות מותר, שאין נשבעין לעבור על המצוות.

כ' בת"י בשלהי סוגיין, אין לתמוה כיון דאיתקש נזירות לנדרים בריש מכילתין [ג.], אמאי ס"ד למילף במס' נזיר [ג.]: נזירות משבועה בק"ו דלא חייל ביין מצוה כיון הרשות, דמשו"ה איצטריך קרא דחייל, אדרבה לילפיה מנדרים, דהא איתקוש בריש מכילתין, הא ליכא למימר, דבנזירות קאסר נפשיה על חפצא, ודמי לשבועה ולא לנדרים.

טז: חומר מכלל נדר הוא וכו', אסיפא דאיך בבא קתני, שבועה שאיני ישן וכו'.

ופי' הר"ן [ושא"ר] דסיפא שייך למיתני חומר בשבועות מנדרים, דנדרא מיהא הוי מדרבנן, וכרבינא דלעיל [טו]. וכן פי' המאירי, וכ' עוד, וזו מסייעת לדברינו שפסקנו כרבינא לאסור אף התולה נדרו בדבר שאין בו ממש באיסור סופרים. אלא שהחולקים מפרשים כאן, חומר מכלל דנדר הוא, ומאי חומרא, הכא בנדרים מותר מפני שאין כאן לשון איסור, אחר שאין אתה דורש מכלל לאו הן, אבל בשבועות יש בה לשון איסור הואיל ואתה דורש מכלל לאו הן, ואין זה חומר. [א"ה, להנך רבנותא דפירשו דטעמא דר"מ מודה בשבועה דאמר' מכלל לאו אתה שומע הן, משום חומרא דשבועה, לכא' א"א לפרש קושית הגמ' דהכא כהאי פרושא, רק כפי' הר"ן ושא"ר משום דאין שייך חומר מבנדרים היכא דנדרא לא חייל], ותירץ אסיפא דאידך, ששניהם לשון איסור, אלא שהנדר אינו חל על דבר שאין בו ממש, וזה חומר השבועה, ומ"מ אף בקונם שאני ישן, אף איסור סופרים אין בו. ודברים דחוקים הם ואין לסמוך עליהם.

טז: ת"ל לא יחל דברו וכו' אבל מיחל הוא לחפצי שמים.

כ' בת"י, ותימה, ואימא דהכי ממעטינן, דברו הוא דאינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו דמהכא נפקא לן לקמן, אבל חפצי שמים אפי' אחרים לא יחלו לו. [א"ה, לכא' כוונתו בקושיתו דבנדר לקיים את המצוה נדרוש דאין לו התרה ע"י אחרים, ולזה נתכוין בתירוץ דאין איסור חל על איסור]. ונ"ל דסברא היא למדרש שלא הזהירה תורה על חפצי שמים תרי זימני, דהוי כמו איסור חל על איסור, הלכך בדדמי ליה דרשינן.

טז. אמר רבא וכי מצוות ליהנות ניתנו.

כ' הרש"ש, קשה לי, נהי דקיום המצוה לאו הנאה היא, מ"מ כיון דזולת המצוה יש לו גם הנאת הגוף שיושב בצל, ליתסר כמו הנודר הנאה מן המעיין אינו טובל בו בימות החמה, וכמש"כ הר"ן לעיל [טו]. ולהנך רבנותא דשרו אפי' איכא הנאת הגוף בהדי מצוה, ההיא דמעייני היינו טעמא משום שמתנהגה אחר שכבר יצא ידי המצוה, כמש"כ המאירי, הו"ד בגליון מהרש"א שם, אבל להר"ן קשה]. ואולי משום דמסתמא יש לו דירה שדר בו כל ימות השנה, לכן דומה למש"כ הר"ן לקמן [לא]: בזבינא דרמי על אפיה, דכיון וכו' מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקחו. וצ"ע. וז"ל הריטב"א [סוד"ה ופרקינן], דרבא לא נחית השתא להא, אלא לפרושי דכל היכא שלא אסר עליו אלא הנאה, לא מימנע מלישב בה ישיבה של מצוה כל זמן שאינו מתעכב שם עד כדי שנהנה, דבמצוה גופה ליכא הנאה, דמצוות לא ליהנות ניתנו.

טז: הא דאמר ישיבת סוכה עלי.

הקשה הרשב"א, וא"ת לייתי עשה דסוכה ולידחי לא תעשה דלא יחל דברו. [וכן הקשו ותירצו בת"י לקמן [ז], ובחינוך [מצוה ל']. וי"ל דנדרים עשה ול"ת הם, עשה ככל היוצא מפיו יעשה, ל"ת לא יחל דברו. ובפרשת דרכים בדרך מצוותיך הקשה ע"ז, דהא אמרינן ביבמות [ה]. דאתי עשה דמצורע וגלח את כל שערו את ראשו וכו', ודחי עשה ול"ת דנזיר [אם הוא נזיר ומצורע], הואיל ועשה ול"ת דנזיר קילי משום דאיתיה בשאלה, שיכול לילך לחכם לשאול ולהתיר לו נדר נזרו, א"כ ה"נ יבוא עשה דסוכה וידחה עשה ול"ת דנדר הואיל דקיל דאיתיה בשאלה.

והשעה"מ [פ"ג מהל' נדרים, והו"ד בשלמי נדרים] יישב דבריהם, דלכא' הקושיא מעיקרא ליתא, דהא ילפינן מקרא דכתיב כי ידור נדר לה' דגזיה"כ הוא דאפי' יש בנדרו ביטול מצות ה' לא יחל דברו, וא"כ מה מקום להקשות עוד דליתי עשה דסוכה ולידחי ל"ת דלא יחל דברו, מאחר דגזיה"כ הוא מדכתיב לה' [דלפחות איכא למידרשיה לנדר דסליק מיניה]. אלא הכי קשיא להו, דליכא למימר דגזיה"כ הוא [דבנדרים לא אמרינן עשה דוחה ל"ת], דא"כ אדילפינן מכלאים בציצית לקולא, נילף מנדרים לחומרא, דלא אתי עשה דסוכה ודחי ל"ת דנדר, ואהא תירצו שפיר דמהכא ליכא למילף בעלמא משום דנדרים עשה ול"ת הוא. והשתא א"ש מה שהקשה בפרשת דרכים, דהכא שאני בנדרים דגזיה"כ הוא בנדרים דהגם דאיתיה בשאלה אפי' חיילי, כדנפקא לן מקרא דלה'. [יעו"ש בשלמי נדרים שהארך עוד].

וז"ל הנימוק"י במתני' [ד"ה וחומר בנדרים], דנדרים איסור חפצא הם, ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו, שלא אמרה תורה לעשות מצוה באיסורי הנאה, ולפיכך ליכא למימר בהא דליתי עשה דמצוה ולידחי ל"ת דנדרים, וכ"ש דנדרים עשה ול"ת הוא. [ומשמע דהא דלא אמרה תורה לעשות מצוה באיסורי הנאה, הוא טעם בפנ"ע להא דלא אמרינן הכא עדל"ת. וצ"ב].

טז: הא דאמר ישיבת סוכה עלי, והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה.

ופי' תוס' בתי' קמא, דשבועות נמי זימנין דחיילי, היכא דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה, אלא אורחא דמילתא נקט דסתם נדרים חפץ נאסר עליו, וסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא. וז"ל המאירי, ופירש בה הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה, ואין בדבר זה שום חידוש אלא הטעם שביארנו, כלומר שאין הדבר צריך למקראות, שהסברא נותנת כן, שהשבועה הוא איסור עצמו על המצוה והרי הוא משועבד לה, אבל הנדר הוא איסור המצוה עליו [והרי אין המצוה משועבדת לו, ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו, והרי זה כמי שאין לו בליל פסח אלא מצת טבל או הקדש שאינו יכול לאוכלה, שהיא מצוה הבאה בעבירה. לשונו לעיל].

ומעתה, אם בלשון שבועה אסר המצוה על עצמו, כגון שאמר ישיבת סוכה עלי ר"ל בהזכרת לשון שבועה, כגון שאמר ישיבת סוכה עלי שבועה, או בשבועה שנאסר בה, שאין הדבר תלוי בשבועה אלא בלשון שבועה, ועל זו אתה רשאי לדרוש דרך אסמכתא שבועה לה', ולא שיאסר מן התורה, שמן התורה אין שבועה בלשון נדר ולא נדר בלשון שבועה, אלא מדברי סופרים, הא דאמר שלא אשב בסוכה ר"ל שבועה שלא אשב בסוכה, שזו אינה חלה כלל. וכן הדין בקונם, שאם אמר בלשון שבועה קונם עלי שלא אשב בסוכה, אינה כלום.

טז: בר"ן ד"ה אלא אמר רבא. וא"ת וכו' והא כיון דמצוות לא ליהנות ניתנו וכו', תירצו בתוס' וכו', ולפ"ז אמר זריקת צרור לים עליו אסור, אע"פ שאין לו בזריקתו הנאה וכו'.

וז"ל הרשב"א, וא"ת עוד, ומי עדיף קונם ישיבת סוכה והנחת תפילין עלי מהמקדיש הסוכה עצמה או התפילין, דקיי"ל [ר"ה כח]. בשופר של עולה אם תקע יצא משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו. תירצו בתוס', דהתם הוא משום שלא נאסר מחמת ההקדש אלא הנאה שבו וכו', אבל הכא שהוא אוסר על עצמו נטילת הלולב והנחת התפילין וישיבת הסוכה בפירוש, לפיכך אסור. וא"ת אע"פ שהוא אוסר נטילת הלולב והנחת התפילין, מפני מה אסור, והלא הנדרים הוי איסור חפצא אנפשיה והכא נמי מאי חפצא איכא כיון דליכא הנאה בנטילתן. ותירצו בתוס' דכל היכא שמזכיר האיסור על החפץ, חל איסור בל יחל על החפץ [א"ה, האי לישנא לכא' דלא כמש"כ בקה"י [סי' י"ח] דאיסור חפצא לחוד ואיסור בל יחל לחוד. ויל"ע], לא שנא לעשות ממנו דבר הנאה, ולא שנא לעשות ממנו דבר שאינו של הנאה. ולפי דבריהם, אפי' באומר זריקת צרור לים עלי הרי זה אסור, ואע"פ שאין הנאה בזריקת הצרור לים כלל.

והמאירי הביא דבריהם, וכ' ע"ז וז"ל, ומכאן למדו בתוס' שאפי' בקונם עלי צרור שאזרוק לים וכו'. אלא שאין הדברים נראין כן, אלא בדבר שיש בו איזה צד תועלת או הנאה, אם של מצוה אם של צד אחר. [ולפ"ז אם נשבע שיזרוק צרור זה לים, ואח"כ אמר קונם צרור זה עלי לזריקתו, דחייל נדרה [כמבואר בר"ן לקמן [יח]. בד"ה הלכך נקטינן, שהנדרים חלין על השבועות, יעו"ש]. כיון שיש בזריקה זו צד תועלת דקיום השבועה [וקיום מ"ע דככל היוצא מפיו יעשה], אבל אם ישאל על שבועתו, תו לא מיתסר זריקה זו, שאין בה שום צד תועלת. ויל"ע].

יז. חד קרא למיפטריה מקרבן שבועה, וחד למיפטריה מן לאו דשבועה.

כ' בקרן אורה, יש לדקדק, כיון דאימעוט מלאו דשבועה, למה לי קרא לקרבן, הא לא חלה השבועה כלל. ולפי מש"כ הרמב"ן ז"ל במלחמות בשבועות פ"ג [כט]. דבכולל חל שבועה על האיסור לענין לאו אבל לא לענין קרבן, א"כ יש לפרש דה"ק, חד קרא למיפטריה מקרבן, היינו אפי'

בכולל, וחד למיפטריה מלאו, היינו שלא בכולל, אבל מדברי הרמב"ם ז"ל [פ"ה מהל' שבועות הי"ח] נראה דבכולל חייב אפי' קרבן.

ובהגהות טל תורה למהר"ם אריק תירץ. דבשבועה יש שני לאוין, האחד, לא יחל דברו דכתיב בנדר ובשבועה, ובשבועה יש עוד לאו מיוחד לא תשבעו בשמי לשקר, [ומשו"ה] העובר על שבועה לוקה שתיים כמש"כ תוס' בשבועות כ: בד"ה קונמות], וחייב הקרבן בשבועה הוא רק על לאו דלא תשבעו בשמי לשקר, דעל כל יחל ליכא קרבן, דהא כל יחל בנדרים נמי איתא וליכא בהו קרבן רק בשבועה, והשתא קרא דקרבן היינו למיפטריה מקרבן שבועה וה"ה מלאו שעל ידו חייב קרבן דהיינו לא תשבעו בשמי לשקר, דכיון דפטריה קרא מקרבן שבועה, על כרחך דליכא בזה לאו שגורם הקרבן שבועה בשוגג, וקרא דלא יחל דברו אבל מיחל הוא לחפצי שמים, למיפטריה מלאו דשבועה דהיינו הלאו דכל יחל דשבועה. [ולכא' לפ"ז, אי לאו קרא דפטריה מקרבן, הוה חיילא השבועה, ואסור לקיים המצוה משום לא תשבעו בשמי לשקר, ולא הוה מהני מיעוטא דלא' אלא לענין שלא ילקה שתיים, ומתני' דקתני שאין נשבעין לעבור על המצוות, היינו לבתר דדרשינן למעוטי נמי מקרבן].

יז. הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל, חייב על כל אחת ואחת.

עיין בפור"י דנקט בפשטות דחיילי בבת אחת בשעה שאכל, ודמי להיכא שקיבל שתי נזירות בבת אחת דמודה בה רב הונא דלקמן [יח.], [אלא דקשיא ליה א"כ מאי מותיב ממתני' לרב הונא, ויעו"ש דתלי לה בפלוגתא דאבבי ורבא בזבחים [ל.], דלרבא כל שקדם באמירה חייל מעיקרא, אף שאמר שיחולו בבת אחת]. אמנם המאירי כ' ז"ל, ומ"מ בתוס' כתבו דלישנא דייקא הוא [הא דתני הריני נזיר אם אוכל ולא תני הריני נזיר בלחוד], ורבותא אשמעינן, כלומר לא סוף דבר באומר הריני נזיר והדר אמר בתוך נזירותו הריני נזיר, שנתחייב נזירות אחרת, שהרי כבר חל הראשון, אלא אף בתולה את הנזירות באכילת הככר, שנמצאו שתי הנזירות חלין כאחת בשעת אכילת הככר, נתחייב שתיים.

יז. דמיגו דקא מיתוסף יומא יתירא, חיילא נזירות על נזירות.

הר"ן פירש דכיון שנתחייב מחמת נדרו שני למנות יום אחד מוסף על נזירות ראשונה, על כרחו מונה עוד ל', כדן מי שאמר הריני נזיר יום זה בלבד דמונה שלשים כדתני בנזיר [ז.]. ולקמן [יח. בד"ה הכא] הביא הר"ן קצת מפרשים, דלרב הונא חייל נדר על נדר בכולל], אבל לא שבועה על שבועה, וכן הביא המאירי ז"ל, ומ"מ יש מפרשים לדעת רב הונא הריני נזיר היום הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, שמכיון שאמר הריני נזיר היום, חל עליו נזירות שלשים, וכשאמר הריני נזיר למחר, מתחיל נזירותו מלמחר, ולא הוסיף בנזירותו אלא יום אחד, וממה שאמר מיגו דמיתוסף יומא יתירא חיילא נזירות על נזירות, פירושו להבאת שתי קרבנות, אלא שאינו מונה ימי נזירות שלמים, אלא שמונה שלשים יום מיום הנזירות השניה שבתוך הראשונה. ולדעת זה, אם שתה בימים הראויים לשתי הנזירות, כגון כל כ"ט יום יום אם היתה הנזירות השניה במחרתה של ראשונה, חייב שתיים. וראשון עיקר.

ועין בקרן אורה שהקשה לשי' הר"ן ודעימיה, למה לא תחול באמת נזירות שניה לגמרי על הנזירות הראשונה ע"י כולל ביום שנתוסף, ולמה ימנה שתיים, ונהי דלרב הונא לא תיקשי, דאיהו ס"ל דבשבועה ג"כ לא חייל בכולל כדמסקינן, אבל לדין דקיי"ל גבי שבועה דחייל בכולל, א"כ ה"נ יחול בכולל, ומנין הכ"ט יעלה לו לשתיהן. [א"ה, אולי י"ל דאיסורא דיום הנוסף ליתיה האידיא בעולם, ולא מיתסר אלא לכשיבא, ולא מהני כולל אלא במידי דמיתסר השתא].

יז. בר"ן ד"ה שבועה שלא אוכל, כלומר בשבועות לא משכח"ל וכו', ולא למנות שתיים ג"כ, דלא משכחת לה.

וכ' ע"ז הבית מאיר, איכא למידק מדוע לא משכחת בשבועות, כגון שאמר שבועה שלא אוכל בשר שלשים יום, ושוב אמר שבועה שלא אוכל בשר שלשים יום, דאסור בבשר ששים יום וכו', ובעל כרחך [צריכין] לבא לדברי הפרישה שם [ס"ק י"א, ובדרישה סק"ד] שכ' דבגוונא דנזיר שהוא

בסתם, לא משכח"ל, כיון שסתם שבועה שלא אוכל משמע לעולם, משא"כ בסתם נזירות אינו אלא ל' יום. וז"ל המאירי, ואם אתה בא לפרשן על דרך אחת, אתה מפרש שבנזירות אמר הריני נזיר מתחייב בשתי נזירות זה אחר זה, וכיו"ב בשבועה אם אמר שבועה שלא אוכל ככר זה כל שלשים, וחזר ונשבע לאלתר פעם אחרת, לא נאסר לו אלא אותם השלשים כלל.

יז. בר"ן ד"ה כיון. וכי אכיל טובא וכו' ומתרין ביה בין כל זית זית וכו', חייב על כל אכילה ואכילה.

כ' בקרן אורה, לדידי מספקא לי האי דינא דהתראות מחלקות לענין זה, ומה ענין התראה לכאן, בשלמא לענין מלקות, בלא התראה חלוקה אין לחייבו שתיים, כיון דלא התרו בו על כזית השני, ומשום התראה ראשונה אין לחייבו אלא מלקות אחת, וכן לענין קרבן כבהעלם אחת, אבל הכא מנ"ל לחייבו תרתי ע"י התראות, כיון דלא אמר אלא פעם אחת הריני נזיר, חזא נזירות קיבל עליו ולא שתיים, ואחר שאכל פעם אחת והרי הוא נזיר, יוכל לאכול אח"כ אפי' מאה פעמים.

והרש"ש כ', מדבריו למדנו שנשבע שאם ילך לבית פלוני יתן לצדקה כך וכך, והלך כמה פעמים, חייב לתת על כל פעם ופעם דבר הקצוב, והוא דהתרו בו בין הליכה והליכה. [א"ה, ל' הר"ן הכא דאי לא [התרו בו] לא מקריא אלא אכילה אחת, ויל"ע אי שייך למימר הכי, גם בהליכות חלוקות דמקריין הליכה אחת]. אבל תימה בעיני דבר זה שיהא תלוי בהתראה דוקא, דמשמע מדבריו דלא סגי בלא"ה, אף שיוודע בעצמו שתלה נזירות באכילת כל זית זית. ולכא' משמע בנזיר באומר כשיהיה לי ולד אהיה נזיר, דלא היה נזיר אלא בולד ראשון וכו', וא"כ ה"ה בנידון דידן, אולם יש לחלק, דהתם תלה בדבר הבא מאליו, אבל הכא דתלה במעשה ידיה, וביותר שכוונתו היתה למיגדר מילתא דהילוך לבית פלוני, איכא למימר דרצונו היה על כל פעם ופעם שילך ויתן הקנס וכו', וצ"ע לדינא.

יז. בר"ן ד"ה לרב הונא. באומר קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה שאינו חייב אלא אחת.

וכ"כ תוס' במתני' [בד"ה יש נדר] באורך. וז"ל הריטב"א, איכא מרבין ז"ל דס"ל וכו' דדוקא בנדרי נזירות הוא שהנזירות חלה על הנזירות, כדילפי' בפ"ק מנזיר להזיר, אבל בנדרי דעלמא, אפי' מנדרי איסור, אין נדר חל על נדר, כשם שאין שבועה חלה על שבועה, דשני נדרים חד מינא ניהו דומיא דשבועות, ואע"ג דנזירות איסור חפצא הוא כנדרי איסור דעלמא ולפיכך חלה על דבר מצוה ועל שבועה וכו', לא גמרינן מינה לנדרי דעלמא דהוה נמי איסור חפצא, דהא דגלי קרא בנזירות שתהא חלה על נזירות אע"ג דתרוייהו חד מינא, חידוש הוא, ולא גמרינן מינה לנדרי דעלמא, אלא דינא דנדריים כדינא דשבועות.

והאי פירושא ליתיה, דכיון דנדריים דעלמא דמו לנדרי נזירות דהוה איסור חפצא, ולא דמו לשבועות דאינן איסור גברא, היכי שבקינן למילף נדריים מנזירות וילפינן ליה משבועות, ותו, דהא מהיקשא דאיש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר גמרינן בפ"ק ידות נדרים מידות נזירות, וה"ה דמקשינן להו להא דנדר חל על נדר, דאין היקש למחצה, וגזיה"כ הוא באיסור חפצא לחול זה על זה אע"ג דהוה חד מינא, משא"כ בשבועות וכו', והא דנקט תנא הכא נדר של נזירות, משום דלא מיתני ליה שפיר לישנא דאם אוכל בנדריים דעלמא, א"נ והוא הנכון, דעיקר דינא בנזירות כתיב ומינה ילפינן לנדריים דעלמא, ומשו"ה נקט נזירות שהוא אב.

ומינה מודינא בנדרי הקדש דאיסור גברא ניהו ודינייהו כשבועה, ואין נדר חל על נדר כשם שאינו חל על שבועה, כדמוכח מההיא דרב גידל דפ"ק [ח.]. [א"ה, במקבל עליו לתת דבר לגבוה או לצדקה או לעשות שום דבר מצוה מיירי, [כדפריש לה הריטב"א בריש מכילתין לכללא דנדרי הקדש, וכדמיייתי ואזיל מהך דרב גידל], אבל במקדיש דבר למזבח או לבדק הבית, לכא' איסור חפצא הוא, אלא דבלא"ה אין יכול לחזור ולהקדישו, דשוב אינו שלו משעה שהקדישו בראשונה].

יז: מי שנזר שתי נזירות וכו' והפריש קרבן ונשאל עליה, עלתה לו שניה בראשונה.

כ' הרא"ש, דמסקינן בפ"ג דשבועות [כח]. ואפי' גילח והפריש קרבן [צ"ל והקריב קרבן]. רש"ש ע"פ סוגיא דשבועות, דמייתי התם ברייתא דקתני בה כיפר וגילח, מצוי לאיתשולי. וכ"כ המאירי. ובתוס' ר"ד כ' וז"ל, פירוש אע"פ שהשלים כל ימי נזירות ראשונה, כיון שעדיין לא הקריב הקרבן, אכתי שייכא עילויה ויכול הוא להשאל עליה, אבל אחר שהקריב הקרבן, כבר נגמרה כל נזירות ראשונה, ושוב אינו יכול להישאל עליה, דמאי דהוה הוה. [ואולי ס"ל דברייתות דשבועות פליגי אהדדי בזה. ועיין ב"פ"ע שם דמייתי מהתוספתא ומירושלמי כאן דפליגי].

יז: אמאי עלתה לו שניה בראשונה, הא איכא יומא יתירא.

הקשה בפור"י, הא בנזיר [טז]. אמרינן דמי שאמר הריני נזיר, מגלח יום ל"א, ואם גילח יום ל' יצא, א"כ הא אפשר לאוקומי גם הכא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, והפריש קרבן ביום ל"א כדנינו, ואח"כ נשאל על הראשונה, ועלתה לו גם עבור השניה, דהא חזינן דבדיעבד גם אם הביא ביום שלשים יצא, ורק דגזרינן [שלכתחילה לא יביא] אטו אם אמר בפירוש שלשים או [אטו] אם אמר "שלמים" כמבואר שם [ה: ו.], אבל הכא לכאוף גם לכתחילה הא יכול לגלח השניה ביום שלשים, דהא ידע דלכתחילה צריך להמתין עד יום שלשים ואחד, דהא לא אפריש הקרבן עד יום ל"א, ועוד יותר קשה לי לפי מה שפ"י הרא"ש ז"ל דמיירי אם כבר גם גילח, א"כ אין לך [דיעבד] גדול מזה.

יח. א"נ כגון שקיבל שתי נזירות בבת אחת.

כ' הבית מאיר, קשיא לי, הא קיי"ל [קידושין נ. נא]. כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו, הגם שבדוחק גדול יש להפריד בקצת הבדל, [ר"ל דהכא באופן דבעינן שיחולו, דהיינו בזה אחר זה, [שימנה השניה אחר שישלים מנין הראשונה], אפשר נמי בזה אחר זה אילו פירש בהשניה [שרוצה שתחול לאחר הראשונה]. ודו"ק], מ"מ יותר נוח לומר שלההוא תירוצא רב הונא בריה דרב יהושע לית ליה ההוא סברא כלל, כי כבר מצינו בפ' מי שהוציאוהו דשמואל לית ליה, ההוא סברא. [ועיין בתוס' הרא"ש בקידושין שכ', דהיכא דאפשר לקיים שניהם ליתיה להא כללא, כגון באומר תמורת עולה תמורת שלמים, דתרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא דמי תציה עולה ובדמי תציה שלמים. ואולי גם הכא חשיב אפשר לקיים שניהם במה שימנה שתי נזירות בזאת"ז].

יח. א"נ כגון שקיבל שתי נזירות בבת אחת.

כ' תוס' בשבועות [כז: סוד"ה הכי השתא], הקשה ריב"ם כשנשאל על אחת מהן אמאי לא נשתרי בשניה, מאי שנא מהא דתנן [לקמן סו.] קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולם. [וס"ל דאפי' כשהותר מקצתו בחרטה בלא פתח נמי אמרינן הותר מקצתו הותר כולו, כמש"כ הר"ן לקמן [כז. בד"ה וכתב] בשם התוס'. שלמי נדרים]. ונראה דיש לחלק דהכא כיון דסליק למנין שתי נזירות, כקיבל כל אחד בפנ"ע דמי. עכ"ל. ובשלמי נדרים יישוב, ע"פ מה שהוכיח במחנ"א [הל' שבועות סי' ט'] דכי היכי דאין חכם מתיר אא"כ חל הנדר, ה"נ לא אמרינן הותר מקצתו הותר כולו כל כמה דלא חל הנדר. ולפ"ז הכא שלא חל הנזירות השניה עד אחר שימנה הראשונה, לא אמרינן מתוך שהותר מקצת הנדר [דהיינו הראשונה] הותר כולו [דהיינו גם השניה]. ומסיק דאולי יש להעמיד ד"ז ככוונת תירוצם. וז"ל המאירי, בתלמוד המערב אמרו בנזירות אלו, מה אנו קיימין, אם אמר הרי עלי שתי נזירות, הרי נדר אחד הוא והותר מקצתו הותר כולו, ושלא כמה שתירץ רב הונא, ואם שאמר שלשים ושלשים, הרי ששים עליו, ואין נזירות שני ראוי לחול אלא לאחר שלשים הראשונים, ופירושה באומר הריני נזיר הריני נזיר. [וע"פ בפור"י במתני'].

יח. אלא משום דכתיב בה בשבועה לא ינקה.

הקשה בת"י, האי לא ינקה [מאי] חומרא הוי, והלא לא בא אלא לחייב מלקות היכא דלית ביה מעשה, כדאמרינן בשבועות [כא.] ב"ד של מעלה אין מנאין, אבל ב"ד של מטה מלקין ומנאין אותו, ובנדרים נמי יש מלקות.

ואם כך רוצה לומר, דשבועה חמורה משום דלוקין על לאו שאין בו מעשה משא"כ בנדרים, הא לא משמע תלמודא. ותירץ ר"י נ"ע, דהיינו חומרא דשבועה דאפקיה מלא ינקה לאשמועינן לחייבו מלקות, דהו"מ למימר בלשון "ויסרו" כמו גבי מוציא שם רע, ומזקא כתב לא ינקה, היינו חומרא דשבועה.

יח. מתיב רב המנונא וכו', לא הב"ע כגון שקיבל שתי נזירות בבת אחת.

ופי' הר"ן דהא דמונה ס' יום, מסברא הוא, אלא דאי לאו קרא הו"א, דחדא נזירות אריכתא היא של ס' יום, ומביא בסוף ס' יום קרבן אחד, וקמ"ל קרא דשתי נזירות חלוקין הוו, ועל כל ל' מגלח ומביא קרבן. וז"ל הת"י, דהשתא הוי כמו נזירות אריכתא, דלמימני שתי נזירות קא מוקמינן לקרא דנזיר להזיר, ולא לנזירות אחת ולעמוד [אצ"ל ולעבור] על כל הלכות נזירות בבת אחת בשני לאוין, דכמה דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמי בלאו יתירא כדאמרינן בפסחים [כד:]. [א"ה, לכאוף הו"ל להת"י לקבוע דבריהם לעיל מינה, אהא דמפרש לדרשא דברייתא באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וכשמואל, ומשמע דבהא לא ס"ד דנדרוש לחייבו שתיים כשעובר על הלכות נזירות באותן ל' יום. ויל"ע].

יח. אם נשאל על הראשונה, שניה חלה עליו.

כ' הריטב"א, ולוקה עליה משום שבועת ביטוי וכו', מיהו מסתברא דאפילו [היכא] דקא איתשיל אראשונה [אולי צ"ל דלא איתשיל אראשונה] לוקה על שניה משום שבועת שוא, דהשתא בשעת שבועתו (היתה יצאת) [הרי יצתה] שבועה מפיו לשוא, ואע"ג דאפשר דמתשיל אקמייתא והו"ל התראת שניה התראת ספק, הא קיי"ל דהתראת ספק שמה התראת, ותו, דכל כה"ג שמעוכב מעשה שהוא ביד אחרים לעשות, לא חשיבא התראת ספק, דמי יימר דמזדקקי ליה ב"ד, וכ"כ רבינו בפירוש כתובות בפ"ק, ודין הוא, שאם אי אתה אומר כן, נזיר ששתה היאך לוקה, הא אי בעי אתשיל אנזירותיה, אלא ודאי כדאמרן. [א"ה, בתוס' במכות טו: ד"ה במאי] מבואר דאף במקום דתלי במעשה שהוא בידו וא"צ לאחרים, נמי לא חשיב התראת ספק].

יח. אם נשאל על הראשונה, שניה חלה עליו.

ברמב"ם [בפ"ו מהל' שבועות הי"ז] מסיים בה, נשאל על השלישית בלבד חייב משום ראשונה ושניה, נשאל על השניה חייב משום ראשונה וכו', וכו' הרדב"ז, והטעם, דאע"ג דאמרינן אין שבועה חלה על שבועה, הני מילי לענין שאם עבר עליהן אינו חייב אלא אחת, אבל לעולם השבועה מיתלא תליא וקיימא שאם יתיר הראשונה חלה השניה, ומשום הכי יכול לשאול על השלישית תחילה. אבל המאירי כ' וז"ל, ומ"מ כל שלא נשאל על הראשונה, אין לו שאלה על השניה, שאין היתר לנדר ושבועה שלא חלו, וגדולי המחברים שהזכירו בה לשון שאלה, והוא שכתבו שאם נשאל בשניה חייב בראשונה לבד, דברים מתמיהים הם.

ובקרן אורה ביאר שיטת הרמב"ם, דס"ל דהא דאין שבועה חלה על שבועה הוא כמו אין איסור חל על איסור, וכי היכי דהתם לא קאמרינן דליתיה לשני לגמרי, אלא דאיתיה, וקוברין אותו בין רשעים גמורים, אלא דאינו חל לענין שילקה שתיים, [דנהי דלא חייל לעונש מיתה ומלקות או קרבן, מ"מ אי עבר עליו חמור איסורו ונחשב כאילו עבר גם על השני. לשון הקרן אורה ביבמות לב:], ה"נ גבי שבועה דאינה חלה על שבועה, שבועה שניה ג"כ ישנה, אלא דאין חל ללקות שתיים, וכיון דגם השניה איתא השתא, משו"ה יכולים לשאול על השניה תחילה.

[ונפק"מ בין הני טעמי, בהא דיליף לקמן [סט.], וציינו הגרע"א] מהך מימרא דרבא דה"ה במי שקיים נדרי אשתו וחזר וקיים, דאם נשאל על היקם הראשון חייל היקם שני, דלטעמא הקרן אורה לא יוכל להשאל על היקם שני תחילה, דהך טעמא לכאוף לא שייך אלא באיסורא דשבועה שניה, ולא בקיום הנדר השני, אמנם לפי מה דמשמע מדברי הרדב"ז דבהא גופא דאפשר דתחול השניה ע"י היתר הראשונה, בזה חשיב דישנה לשניה מעיקרא שיוכל לישאל עליה, א"כ ה"נ בהקמה אחר הקמה. ויל"ע].

[ומטעם זה יש להסתפק בנשבע שיאכל ככר זה ואח"כ נשבע שלא יאכלנה, דהשניה שבועת שוא, אם נשאל על הראשונה, אם חל השניה ונעשית שבועת ביטוי או לא, דדילמא דוקא הכא הוא דקאמר רבא אם נשאל על הראשונה וכו' משום דהשניה ג"כ ישנה קצת בשעת הראשונה, אבל היכא דהשניה שבועת שוא מיד אחר שיצתה השבועה מפיו, תו ליתנהו בעולם, ו"ל דאפי' לאחר שאלת הראשונה לא הדרא חיילא]. עכ"ד הקרן אורה.

ועיין בפור"י לקמן בסמוך, שביאר דהני תרי לישני דרבא פליגי בהא, דללישנא קמא משמע דעתה לא חל כללי שבועה שניה אלא לכשישאל על הראשונה, וא"כ אם רצה מקודם להשאל על השניה אינו יכול כיון דקיי"ל דאין נשאלין על הנדר קודם שיחול, משא"כ ללישנא בתרא דדייק חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא, א"כ משמע דגם עכשיו ישנה לשבועה שניה, א"כ שפיר יכול לישאל מקודם על השניה.

יח. אם נשאל על הראשונה, שניה חלה עליו.

בשלטי הגבורים בשבועות [כז: כ', דהיינו דוקא כשלא פרט לחכם כל השבועות שנשבע, אבל כשפורט לחכם כל השבועות בבת אחת, בהיתר אחת סגי לכולם. וכ"כ הט"ז [בסי' רכ"ט סק"ן] בשם מהרלב"ח בתשובה, והט"ז פליג ע"ז, דלא מהני להתיר כולן בבת אחת, ואפי' להרמב"ם דס"ל דיכול להתיר השניה לפני שמתיר הראשונה [הו"ד לעיל], וז"ל, וטעם נכון יש בדבר, דהא דיכול להתירה קודם לראשונה, היינו שאין בהתרתו דבר הסותר התרה זאת, שהרי אין מתיר אלא שבועה אחת, משא"כ כשמתיר בפעם אחת גם הראשונה, הרי כשאמר מותר על הראשונה, בזה מחזיק השניה שמעתה תהיה חלה, והיאך נמשיך דיבורו של חכם שאומר מותר גם על השניה והם סותרים זה את זה, דכשזה נופל זה קם, ע"כ לא שייך נפילה אחת לתרווייהו. אמנם הש"ך בנקה"כ קיים דברי מהרלב"ח, דאין לומר כאן דכשזה נופל זה קם, אדרבה אינו מניחו לקום אלא מיד מתירו.

יח. לימא מסייע ליה, מי שנדר וכו', כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת.

כ' התוס' ר"ד, נראה לי דלא גרסינן הכא במאי עסקינן, שגם המסייע יודע שחייב בשתייהן, ואפי"ה מסתייע משם, אלא ה"ג התם משום דקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת, והכין פירושא, התם דיבור שני לא יצא מפיו לבטלה, שהרי קיבל שתי נזירות בבת אחת, ואפילו אם לא נשאל על הראשונה, חייב הוא לעשות השניה, הילכך אם נשאל על הראשונה חלה השניה במקומה, אבל הכא, שבועה שניה יצאה מפיו לבטלה, שהרי אם לא ישאל על הראשונה, שבועה שניה כמאן דליתא דמיא, ולא הועילה לו להוסיף עליו איסור, והלכך אע"פ שנשאל על הראשונה, אינה חלה, דכמי שלא נשבע דמי. [ואולי לזה נתכוון גם הרא"ש במש"כ כגון שקיבל עליו ב' נזירות וכו', דעתה לא יצאו לבטלה מפיו, משא"כ בשבועה].

יח: סתם נדרים להחמיר.

כ' הקרן אורה, צריך לדקדק בטעמא דמילתא דאזלינן בזה להחמיר, דאין לומר דמספיקא אזלינן לחומרא ככל ספיקא דאורייתא, דהא משמע דהוי נדר גמור ולא מספק. [וז"ל התפא"י, ואין להקשות מאי שנא דקמ"ל הכי בנדר, הרי בכל דוכתא אמרינן ספק דאורייתא לחומרא, נ"ל דקמ"ל דלוקה, דלא הוה חיובו ספק אלא ודאי, דאסר על עצמו כל מה שיפרשו חכמים לשונן].

והרא"ש ז"ל כ', דסתם נודר דעתו לאיסור כיון דלא שתק. וצ"ל אע"ג דהוא אומר שלא נתכוין אלא למה שאמר כבשר מליח בלא שום פירוש לא לאיסור ולא להיתר, מפרשינן דבריו לחומרא לאופן האסור, כיון דיש לפרש דבריו לאיסור ולהיתר, והוא לנדר קמכוין, אזלינן בתר פירוש האיסור. והתוס' ז"ל כ' דאמר בפירוש שנתכוון למה שהלשון משמע, [וכ"נ מפיו בתרא שכ' הרא"ש בפסקיו [סי' י, ונראה שהסכים עמו], וז"ל, סתם נדרים להחמיר היינו כשלא פירש מה היה בלבו, אלא אמר, כך נדרתי כמו שפירושו חכמים, אנו מפרשים לחומרא], וכיון שיש במשמע הלשון איסור ג"כ, אזלינן בתריה ולחומרא והוי נדר גמור. ולדבריהם צ"ל ג"כ כמש"כ הרא"ש ז"ל כיון שנתכוין לנודר מסתמא דעתו הוא לפירוש האיסור, [א"ה,

משמע לפור' דפשיטא ליה דאם אמר להדיא דבר זה אסור עלי כבשר מליח דגובה ודע"ז, לא מיתסר, דא"כ, יל"פ דברי תוס' דכיון דתרווייהו במשמע, הו"ל כאומר שניהם בהדיא, ויל"ע]. ולפ"ז אינו ענין כלל ספק נדר בעלמא, דהכא לאו מספיקא אזלינן לחומרא. עכ"ד הקרן אורה.

ולקמן דרמי מתני' דספק נזירות להקל אמתני', הקשה זו"ל, מאי קושיא, דלמא מספיקא אזלינן לקולא גם בנדרים, והכא לאו מספק הוא דמחמירין בסתם נדרים, אלא נדר גמור הוא וכמו שכתבתי לעיל, וי"ל דבכלל ספק נזירות הוא ג"כ היכא דיש ספק בלשוננו, אי מכוין לנזירות או לדבר אחר, דהוי דומיא דסתם נדרים, ואפי"ה אזלינן לקולא. [אמנם בת"י פירשו דספק נזירות היינו הך דלקמן [יט].] הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב, ובתוס' ר"ד פירש כשבא אחד כנגדן, ואמר אחד הריני נזיר שאינו הוא וכו', והרתיע הלה לאחוריו ולא נודע מי הוא, ומסתימת דבריהם משמע שקושיית הגמ' מדמקילין בהני גווני, ולא מהיכא דאיכא ספק בלשוננו.

יח: אם בשל שלמים נדר אסור.

וכ"ה גי' רש"י, ופירש, כי שיילינן ליה אמר על שלמים נדרתי שצריכין מלח, דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח. והקשה בשלמי נדרים, דא"כ היה יכול לפשוט ממתני' האבעיא דרמי בר חמא לעיל, במתפיס בבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים אי בעיקרו הוא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס דהיינו לאחר זריקת דמים, דהא מליחת הקרבנות הוא לאחר זריקת דמים, ואפי"ה אסור. [יעו"ש עוד].

יח: ר"י אומר סתם תרומה וכו' בגליל מותר, שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה.

הטעם לפי שהיו מרוחקים מירושלים, ואע"ג שהיו עולין לשלש רגלים, כיון שלא היו משתהין שם והיו טרודים בצרכיהן, לא היו מכירין בתרומת הלשכה. [רדב"ז בפ"ב מהל' נדרים הי"א].

כ' המאירי, מכאן אתה למד לכולם שלא נאמרו אלא בזמן או במקום שהלשון משותף לשני הענינים בשוה, אבל כל שרגילות הלשון לפי הזמן או לפי המקום לאחד מהן, דנין בה וכו', ומכאן נ"ל שאם אמר עכשיו כיין נסך מותר, שאין רגילות הלשון לקרוא עכשיו יין של נסכים יין נסך, וכן בכל הדברים, כלל גדול אמרו בנדרים הלך אחר לשון בנ"א, ופירושו בכל מקום ובכל זמן. וכן אנו למדין מכאן, לכל אלו שמקדישין סתם, ר"ל הריני מניח בית זה או ספרים אלו כך וכך להקדש, אע"פ שסתם הקדש לבדק הבית, והמקדיש לבדק הבית בזמן הזה, בהמה תעקר, פירות כסות וכלים ירקבו וכו', בזמן הזה אינו כן, אלא סתמו לענינים, וכן הסכימו עמי מגדולי הדור.

וז"ל הנימוק"י, סתם נדרים להחמיר וכו', ואשמעינן רבותא, דאפי' היכא שמשמעות הלשון נוטה יותר לקולא, כגון הא דבשר מליח ויין נסך, **דבזמן הזה** אין אנו נוהגין בבשר מליח דשלמים וביין נסך של מזבח כגון [ר"ל כמון] בבשר מליח דעבודת כוכבים ויין נסך דעבודת כוכבים, אפי"ה סתמא להחמיר וכו'. ובתרומה ובהרמים רבותא דאיכא דמתיר אפי' סתם היכא שאין מכירין, ואע"ג דאסרינן סתם בשר מליח ואין מכירין בשלמים או ביין נסך של מזבח, לא קשיא, דהתם כיון שפעמים היו תורמין תרומת הלשכה, היו מיחדין לה שם ניכר וידוע להם. כיון שלא היו רגילין בה ולא משתמע להו בסתמא בשם תרומה אלא תרומת הלשכה, אבל יין נסך ובשר מליח, שם שהיה להם, עדיין הוא עליהם, ולא היה טועה שיצטרך לייחד להם שם ניכר. [ולכאן פליג הנימוק"י ע"ד המאירי, אא"כ נימא דהנימוק"י לפרש משנתניו בא, שהיו סמוכין לחורבן הבית ועדיין שם בשר שלמים ויין נסכים שגור בפיהם כמו שהיה, ובמאירי מיירי בזמנו. אבל כל כה"ג היה לו להנמוק"י לפרש חילוק זה, וצ"ת].

יח: המקדיש חיתו ובהמתו וכו'.

פי' הר"ן חיתו או בהמתו. ודקדק בשלמי נדרים דס"ל שאם הקדיש שניהם חיה ובהמה, היה גם הכוי בכלל, דממ"נ או חיה או בהמה הוא, והוא הקדיש שניהם, אבל רש"י והרא"ש פירשו במקדיש כל חיתו ובהמתו, ואפי"ה לר"א אין דעתו להקדיש אלא בהמה ודאית או חיה ודאית [והיא

פלוגתא דריב"א ור"י בתוס'. והא דמפרש ואזיל טעמא דר"א משום דלא מעייל נפשיה לספיא, להר"ן הוא היכא דחלות ההקדש מספק, [זוהו דוקא במקדיש אחד מהם, ולא במקדיש שניהם דקדוש ממ"נ], ולרש"י והרא"ש כל שאינו נכלל בודאי במשמעות לשון ההקדש שאמר, אמרין דודאי אין דעתו לזה, ולחכי גם במקדיש שניהם, סו"ס אינו נכלל בלשון חיה ודאי, וכן גם בלשון בהמה, ואין שייך בזה ממ"נ].

וז"ל החת"ס, השתא לפי הס"ד דפליגי אי מחית איניש נפשיה לספיא או לא, מיירי שהקדיש או חייתו או בהמתו, אבל הקדיש שניהם, כיו בכלל ממ"נ, אבל למסקנא דלא פליגי בהכי, וטעמא דר"א משום דכיו בריה בפנ"ע הוא, כמש"כ הר"ן לקמן סוד"ה ועל משקה בי מטבחיא וכו', עיי"ש, א"כ אפ"ל הקדיש חייתו ובהמתו שניהם, אין הכיו בכלל, משום דהוה בריה בפנ"ע. [א"ה, ל' הר"ן, דהיינו טעמא דר"א דאמר לא הקדיש את הכיו, משום דכיו שמו עליו, ולא קרו ליה איניש חיה ולא בהמה. וכפה"נ כוונת החת"ס דבלשון בג"א הוה בריה בפנ"ע, ואינו ענין למאי דפליגי בעלמא תנאי אי הוה בריה בפנ"ע].

יח: בר"ן ד"ה ופירושן להקל. אם פירש אח"כ ואמר לכך נתכוונתי, סומכין על דבריו להקל.

בגיליון מהרש"א הביא, דמהריב"ל נסתפק אם זהו דוקא בדבר שבין אדם לקונו, או אפילו בדבר שנוגע לחבירו. [וז"ל הריטב"א, וסיפא אשמעינן רבותא דכי פריש נדריה להקל אפ"ל בדבר רחוק וכו', שומעין לו, דאיסורא דנפשיה הוא, וקולר תלוי בצוארון].

יח: בתוד"ה ואם של מעשר בהמה. וא"ת והלא עשירי מאליו קדוש וכו', וי"ל דבעי העברת מנין וכו', לכך מיקרי שפיר דבר הנדור.

וז"ל השיטמ"ק, מעשר בהמה קרב ע"ג המזבח, והילכך כי אתה מתפס בדבר הנדור, והא [אצ"ל דהא] צריך הוא לומר בשעת עישור הרי זה מעשר כדאיתא בבכורות [נח:], וכיון דאמר ה"ז מעשר, נכנסה בו קדושה והוה כדבר הנדור, כדאשכחנא בשלהי פרקין דלעיל [יג]. גבי בכור משום דאמר בבכור הרי זה בכור, חשיב כדבר הנדור, דע"י פיו נתקדש. [א"ה, לפו"ר תליא בפלוגתא דתנאי דהתם. ואולי הכא כו"ע מודו, דמצות אמירתו בשעת יציאתו בעשירי היא, והואיל ומצותו באמירה [אע"פ שאינו מעכב], עיקר קדושתו בכך ולא ביציאתו, [ורק היכא דלא אמר, קדוש מאליו], משא"כ בבכור דלעולם נתקדש בפטר רחם קודם אמירת הבעלים].

[ולטעמא דתוס' לא תקשי מהא דר"א יוסי ב"ר יהודה התם דאף כשהיו לו עשרה ונטל אחד [ולא מנאם כלל] נמי הוה מעשר, דהתם פשוט דהוה דבר הנדור, דרק ע"י אמירתו נתקדש, ולא הוה קשיא להו אלא מהא דעשירי מאליו קדוש, וע"ז תירצו שפיר דזה הוה רק בדרך העברת מנין].

יח: ברא"ש ד"ה שאין אנשי גליל. וכסבורין שאין לשון חרם נופל על דבר אסור.

כ' הרש"ש, משמע דחרמי כהנים מיקרי דבר האסור, [וכן הוא להדיא בנימוק"י [בד"ה חרמים] וז"ל, חרמי כהנים דבר האסור, וחרמי גבוה דבר הנדור]. ותימה, דעד שלא באו ליד כהן, מיקרו דבר הנדור, וכמש"כ בעצמו לעיל [בד"ה ואם כחרם], ומשבאו ליד כהן, חולין גמורין הן כדאיתא בערכין [כט:].

יט: אימא סיפא ספק בכורות וכו', אמר ליה אמאי קא מדמי קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם.

כ' הרשב"א, ומסתברא דקושיא זו דספק בכורות לאו בדוקא נקט לה, וכדאקשינן עלה מי קא מדמית קדושה הבאה מאליה וכו', והא דאמר בתרה כי אלא אי קשיא הא קשיא, הוא עיקר קושיא קמייתא, כלומר לא אקשי הכין אלא משום דבעי למירמי אחריתי מסיפא דסיפא.

ובהגהות טל תורה למהר"ם אריק כ', יפלא מאד מה עלה על דעת המקשן לדמות. ואפשר לפי המבואר בתוספתא [בכורות פ"ב ה"ב] דבהמת הפקר פטורה מן הבכורה, ובמהרי"ט אלגאזי [ירש הל' בכורות, אות ו' בדפו"ח] ביאר הטעם כיון דבכור מצוה להקדישו, אע"ג דאי לא מקדיש ליה נמי קדוש, ראוי לבילה מיהו בעינן, ובהמת הפקר אין מי שיקדישו, והשתא

י"ל דדעת המקשן כיון דקדושה הבאה ביד אדם לא מעייל איניש נפשיה לספיא, לכן הבכור נמי לא יהיה קדוש מספק אף דהוה קדושה הבאה מאליה, כיון דבכור זה ל"ח [לא חזי]? להקדישו, דבידי אדם לא מעייל איניש נפשיה לספיא. [א"ה, עז"ב, דאף לכשנימא דאין קדושה הבאה מאליה עיקר, אלא קדושת פיו דבעלים, וקדושה דמאליה מכח מה דעומד להקדישו ע"י הבעלים היא, מ"מ כיון דאף מספיא רמי אבעלים להקדישו, ויכול להקדישו אם יפר שמקדישו מספק [וכמו שמבאר הולך דחיית הגמ'], א"כ למה לא יקדש מאליו]. ובש"ס דחה, דעכ"פ בכור מאליו קדוש, ואי משום דאינו ראוי להקדישו, הא עכ"פ כשירצה בפירוש להקדישו, יהיה קדוש. [ובגוף דברי המהרי"ט אלגאזי, במקום אחר העירות עליו, דא"כ בהמת חש"ו ישראל ליפטר מן הבכורה, דהא אין הקדישן הקדש].

יט: גבי כרי קסבר כל שספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיא.

כ' החת"ס, הנה אין ספק כשימצא לו פתח [לומר] אילו הייתי יודע שתאבד הכרי לא היה נודר, מתירין לו, דלא גרע מלקמן [כג]. ובר"ן שם [ד"ה אין], [שכ' וז"ל, זה דעתו היה להדירה אם תעבור על תנאו ודעתו וכו', אלא דאיכא פתח שאילו היה יודע שתעבור על דעתו לא היה מדירה], עיי"ש היטב. וא"כ קשה ממ"נ, אי מעמיד דבריו ואומר אפ"ה שהייתי יודע שיאבד אפ"ה הייתי נודר, א"כ הרי קמן דהאי גברא מחית נפשיה לספיא, אלא על כרחך דאינו רוצה בנדר, א"כ הרי אין ספיקו חמור מודאו, [ו] יהיה נזיר מספק עד שימצא ג' אנשים שיתירו לו, דאפ"ל לר' יהודה דס"ל בבכורות [לו]. דבעינן אחד מהם חכם גדול כרב נחמן, מ"מ אין טורח להשיג זה יותר מודאו שהיה צריך להביא ג' בהמות לירושלים, ובשלמא למאן דתני נזירות שמשון לק"מ, דליתא בשאלה, אבל נזירות דעלמא דאיתא בשאלה, הא לא הוה ספיקו חמור מודאי, ויהיה נזיר עד שישאל על נדרו. וצ"ע.

ונ"ל דאין נאמר דנחית לספיקו בשעת נדרו מפני שאינו חמור מודאו שאם יאבד יאמר אדעתא דהכי לא נדרנא, אין אפשר שבשעת נדר יודו אדעתא דהכי משום דמצי למימר אדעתא דהכי לא נדרנא, והוא תרתי דסתרי אהדדי. ובלא"ה נמי נלע"ד, דלענין נזיר שהתורה קראתו חוטא על הנפש על שציער עצמו, אלא שקרבנותיו מכפרים על צערו, וא"כ כשמותרים לו נדרו, נמצא אותן הימים שכבר ציער עצמו אין לו כפרה עליהם. ואין עצה טובה להתיר נדרו.

יט: ועל ספיקו לא מצי מגלח.

ופי' הר"ן, משום דלא מצי לאתויי קרבנותיו, דילמא לא הוה נזיר והוה חולין בעזרה. וכן פירשו תוס' [בפי' קמא] והרא"ש. וז"ל הרשב"א, וזה הואיל ואינו יכול להביא אשמו על הספק, אינו יכול לגלח. ומדזהכיר אשם, משמע דאף משום חומרא שאינו יכול להביא אשם אם יטמא, לא מעייל נפשיה לספיא, אע"ג דאפשר שלא יביא לידי טומאה כלל, וכן מבואר בתוס' דנזיר [ח. בד"ה ר"ש] דאף היכא דמספיא לא אתי לידי חומרא בקרבנות דנזיר טהור, מ"מ חשיב ספיקו חמור מודאי אם לית ליה תקנתא אם יטמא. והר"ן ושאר"ר שלא הזכירו אשם, אפשר דמודו בהא, דאולי לא הוצרכו לזה משום דהכא בלא"ה ספיקו חמור מחמת קרבנות דנזיר טהור.

יט: סיפא ר"א ברבי צדוק.

וכ' הר"ן בשלהי סוגיין, דלהלכה קיי"ל דסתם נדרים להחמיר כסתם מתני'. וז"ל הרשב"א, ולענין פסק הלכה קיי"ל דסתם נדרים להחמיר כר"מ וחכמים, [כג' הרמב"ן במתני' וחכ"א], דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא בסתם תרומה בגליל, לפי שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה, הא מכירין אסורה. ואע"ג דפליגי עלייהו ר"א ברבי צדוק, הו"ל יחיד לגבי רבים ולא קיי"ל כותיה. וכן פסקוה הפוסקים בחיבוריהם. אלא דקשיא לי, דהא טעמא דסתם נדרים להחמיר משום דמעיל איניש נפשיה לספיא, וכדאיתא בכולה שמעתין, ואילו לקמן בפ' קונם יין [סא:], וכן במס' קידושין פ' האומר [סד:]: פליגי בה ר"מ ור' יוסי, גבי מי שהיו לו שתי כתי בנות ואמר קדשתי את בתי הגדולה וכו', דתנינן כולן אסורות דברי ר"מ, חוץ מן הקטנה שבקטנות, ר' יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הגדולה

שבגדולות, ואוקימנא פלוגתייהו התם במעייל איניש נפשיה לספיקא או לא, דר"מ סבר מעייל ור"י סבר לא מעייל, וקיי"ל כר' יוסי, דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי.

ואין סברא לומר דטעמא דר' יוסי התם משום דגופיה לא מעייל איניש לספיקא אבל ממוניה מעייל, והתם כיון דבדידיה קיימא לקדשה, כגופיה דמי ולא מעייל לה בספיקא, דהא משמע הכא בשמעתין דליכא מאן דמפליג בין גופיה לממוניה. וי"ל דהתם היינו טעמא משום דספיקו חמור מודאו, דאילו ודאי לא מיתסרא אלא חדא, ובספיקו כולן אסורות, והלכך כל שספיקו חמור מודאו לא מעייל איניש נפשיה לספיקא כדאיתא בשמעתין בדעתיה דר' יהודה. [יעו"ש עוד].

יט: בר"ן ד"ה ואילו. [נדפס בע"א]. **לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו וכו'.**

כ' בהגהות חש"ל, ולא אמר דאינו יכול לגלח דשמא אינו נזיר ועובר על לאו דהקפה, [וכמש"כ תוס' בשם ר"י. והרשב"א פי' כתרוייהו], דהא תינח איש, אשה מאי איכא למימור, [דאינה מזהרת על לאו דהקפת הראש, כדתנן בקידושין כט.], ועוד דלמ"ד הקפת כל הראש לא שמה הקפה מאי איכא למימור, להכי פירש משום הקרבן.

יט: בר"ן ד"ה ואילו. [נדפס בע"א]. **י"ל הני מילי בדיעבד, אבל לכתחילה אינו מגלח אא"כ הקריב חטאת עולה ושלמים, הלכך לית ליה תקנתא וכו'.**

כ' הרש"ש, לכאור' קשה מהא דספק נזיר טמא [נזיר נט:]: דמגלח לכתחילה על העולה לבדה, עיי"ש. וי"ל דהתם הוי כדיעבד הואיל דאין לו תקנה, אבל לידור לכתחילה בספק אינו רשאי. [ולשון הר"ן דמשמע דאם ידור לית ליה תקנתא, אולי לא חשיב כדיעבד אף אחר שנדר, כיון שלא היה לו לידור], ועוד, דשם יביא עכ"פ שאר קרבנותיו אח"כ, אבל הכא לא יוכל להביאם לעולם.

והבית מאיר כ' ע"ד הר"ן וז"ל, ותימה, כי לענ"ד הכא אף בדיעבד נמי לא יצא, משום דהוי אינו ראוי לבילה דהיינו להביא החטאת, ועד כאן לא אמרינן דיצא אלא בראוי להביא אף החטאת, וזה שאינו ראוי להביא מחמת ספק, מיקרי אינו ראוי לבילה, כדהוכיחו התוס' בזבחים [עד: בתוד"ה והא בעי], וצ"ע.

ואין להקשות על דברי ממה דאיתא בנזיר [נט:]: וכו', דשאני התם דלבסוף יביא בתשלום השלשים אחרים את יתר הקרבנות כולם וכו', שפיר מיקרי ראוי לבילה. שהרי עכ"פ יביא כולן, משא"כ הכא בספק נזיר, דלעולם א"א לו להביא החטאת, פשיטא דלא אפשר לו לגלח על אחד מהן מטעם אינו ראוי לבילה וכו'.

ותו יש לתמוה על הר"ן, דהא בלא זה יש תקנה כדאיתא בתוס' נזיר [ח. בד"ה ר"ש] ע"י תנאי של נזיר חוב או נדבה, ובעל כרחן לבוא לתירוץ דשמא יטמא קודם התנאי ואשם אינו בא על הספק, ומה תו קשה לו. ועיין בדברי הבית מאיר בנזיר ע"ד תוס' הנ"ל, שכ' וז"ל, לולא דבריהם היה נלע"ד דאף דיש תקנה ע"י תנאי, מ"מ חשיב ספק חמור מודאי, זה הנדר מצד עצמותו בלא נדר אחר הוא חמור מודאי, וזה נלע"ד דעת הר"ן, שלעיל וכו' הקשיתי עליו שנעלם ממנו דברי תוס' דהכא, אבל כעת מסתבר לי שלא ניחא ליה בדבריהם מפני דוחק קושייתו, וסובר כדכתבתי דתקנת נדר אחר לא מהני לעשותו לא חמור ספיקו מודאי. [א"ה, אולי יש לחלק בין תקנה ע"י קבלת נזירות אחרת, ובין תקנה ע"י הבאת עולה בנדבה מספק].

יט: בתוד"ה להודיעך כחו דר"ש. א"כ קשה היכי מיירי בה ר"ש, והא א"ר שמעון ריש פ"ק דנזיר [ד]. **האומר נזיר שמשון לא אמר כלום.**

וכ' הרש"ש ליישב, דטעמא דר"ש מבואר שם [ד:]: משום דמשון לא היה נדור בנזיר, והוה כמתפס בדבר האסור, ולכן זה אינו אלא באומר הריני כשמשון לבד, אבל אם אמר הריני נזיר כשמשון, לכו"ע אסור, וכמש"כ המל"מ [פ"א מהל' נדרים ה"ז] בשם מהרל"ח, באומר לאשתו הרי את אסורה עלי כאימא, ואף שגמגם עליו המל"מ ואמר שזה תלוי במחלוקת אם האומר דבר זה אסור עלי בלא התפסה אם זה הוה מעיקר הנדר או מדין יד, הכא בנזירות לכו"ע באומר הריני נזיר הוא עיקר נזירות. [א"ה, יל"ע אם בכה"ג הוי נזיר סתם כאילו לא הוסיף כשמשון, דאין מגרע תוספת זו כיון דאמר לשון נזירות גמור קודם לכן, או דהוי נזיר שמשון, וה"ק, דעיקר קבלתו לאו ע"י התפסה בנזירותו של שמשון [דהתם לא הוי דבר הנדור], רק הוסיף כשמשון לבאר פרטי הדינים בנזירות זו שקיבל באמירת הריני נזיר]. אבל יש לשדות בה נרגא, דהרי חיליה דהמל"מ הוא, דמדמה לה לאומר הרי עלי מנחה מן השעורים דדיניה דיביא מן החיטים, ור"ש פליג גם בזה מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים [מנחות קג].